

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΠΟΡΙΣΜΑ
(άρθρο 4 παρ. 6 ν. 3094/2003)

Δικαίωμα πολιτικών προσφύγων για σύναψη γάμου

(Αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 3875/2004 & 18331/2004, πόρισμα της 25.7.2007)

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Ανδρέας Τάκης

Χειριστές: Έλενα Μάρκου, Μιχάλης Τσαπόγας

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2007

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχθεί αναφορές σχετικά με νομικά κωλύματα, στα οποία προσκρούουν αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο, προτιθέμενοι να συνάψουν γάμο με έλληνες ή αλλοδαπούς. Ορισμένοι δήμοι, αρμόδιοι για την έκδοση αδειών γάμου, άλλοτε αντιμετωπίζουν τους αιτούντες άσυλο ως στερούμενους νόμιμης παραμονής και συνεπώς αρνούνται να χορηγήσουν τη σχετική άδεια, άλλοτε εξομοιώνουν μεν τους αιτούντες άσυλο προς τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες αλλ' αρνούνται σε αμφοτέρους τη σχετική άδεια λόγω έλλειψης του λεγομένου «πιστοποιητικού αγαμίας».

Απευθυνόμενος στο Υπουργείο Εσωτερικών, ο Συνήγορος του Πολίτη επανήλθε κατ' αρχήν στην πάγια άποψή του, ότι η νομιμότητα της παραμονής αλλοδαπού δεν αποτελεί προϋπόθεση της σύναψης γάμου. Τούτο, ωστόσο, δεν αφορά καν τους πολιτικούς πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο, καθ' όσον η παραμονή αυτών στη χώρα είναι ούτως ή άλλως νόμιμη.

Περισσότερο περίπλοκο είναι το ζήτημα του λεγομένου «πιστοποιητικού αγαμίας», το οποίο νομίμως μεν απαιτείται για την έκδοση άδειας γάμου, είναι όμως αδύνατο να προσκομισθεί από πρόσωπα που έχουν κατά τεκμήριο διαρρήξει τις σχέσεις τους με το κράτος της ιθαγενείας τους. Για το ζήτημα αυτό απαιτείται στάθμιση ανάμεσα στην ασφάλεια του ελληνικού οικογενειακού δικαίου και στην προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσφύγων.

Παραπέμποντας στην επιλογή στην οποία η ίδια η ελληνική πολιτεία έχει προβεί ήδη από το 1981 προκειμένου περί ομογενών που είχαν διωχθεί ή διαφύγει από τις χώρες της ιθαγενείας τους, ο Συνήγορος του Πολίτη εκτιμά ότι και στις περιπτώσεις των πολιτικών προσφύγων ή των αιτούντων άσυλο θα πρέπει να αρκεί η υποβολή υπεύθυνης δήλωσης περί μη ύπαρξης κωλυμάτων γάμου.

ΠΟΡΙΣΜΑ υπ' αρ. πρωτ. 3875.04.2.2/25.7.2007

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχθεί αναφορές σχετικά με νομικά κωλύματα, στα οποία προσκρούουν αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο, προτιθέμενοι να συνάψουν γάμο με έλληνες ή αλλοδαπούς. Από τις αναφορές αυτές προκύπτει ότι ορισμένοι δήμοι, αρμόδιοι για την έκδοση αδειών γάμου κατ' άρθρο 1368 ΑΚ και την τέλεση αυτού κατ' άρθρο 1367 ΑΚ,

- άλλοτε αντιμετωπίζουν τους αιτούντες άσυλο ως **στερούμενους νόμιμης παραμονής** και συνεπώς αρνούνται να χορηγήσουν τη σχετική άδεια, στηριζόμενοι στην πάγια άποψη του Υπουργείου Εσωτερικών περί νομιμότητας της παραμονής ως προϋπόθεσης της σύναψης γάμου,
- άλλοτε εξομοιώνουν μεν τους αιτούντες άσυλο προς τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες, πλην όμως **αρνούνται σε αμφοτέρους** τη σχετική άδεια λόγω έλλειψης του λεγομένου «πιστοποιητικού αγαμίας».

1. Η νομιμότητα παραμονής ως προϋπόθεση της σύναψης γάμου

Ως προς το αν η νομιμότητα της παραμονής αποτελεί καν προϋπόθεση της σύναψης γάμου, οι απόψεις του Συνηγόρου του Πολίτη είναι ήδη γνωστές στο Υπουργείο Εσωτερικών από παλαιότερη αλληλογραφία: ο γάμος αποτελεί σύμβαση ιδιωτικού δικαίου, ήτοι καλύπτεται από τη

γενική ρήτρα του άρθρου 4 ΑΚ, σύμφωνα με την οποίαν «ο αλλοδαπός απολαμβάνει τα αστικά δικαιώματα του ημεδαπού» χωρίς πρόσθετες προϋποθέσεις αφορώσες τη νομιμότητα της παραμονής του στη χώρα (ακριβώς όπως η ισχύς μίας ενοχικής σύμβασης δεν εξαρτάται από τη νομιμότητα της παραμονής ενός εκ των συμβαλλομένων). Δύο πρόσωπα που πληρούν τις ουσιαστικές προϋποθέσεις εγκύρου γάμου κατά τον Αστικό Κώδικα (και μόνον αυτές), αποκτούν αυτόχρονα «αστικό δικαίωμα» (με την έννοια του άρθρου 4 ΑΚ) για σύναψη γάμου, αφού οι προϋποθέσεις και τα κωλύματα γάμου ρυθμίζονται περιοριστικώς και δεν είναι δυνατό να πολλαπλασιάζονται με αναγωγή σε διατάξεις που αφορούν συναλλαγές με τη διοίκηση. Η σύμπραξη της πολιτείας, κατά την έκδοση της άδειας γάμου (πράξη αμιγώς διαπιστωτική κατ' άρθρο 1370 ΑΚ) και την τέλεση αυτού, δεν καθιστά την όλη διαδικασία «παροχή υπηρεσίας» με την έννοια του άρθρου 84 § 1 ν. 3386/2005, πολλώ μάλλον όταν η υπαγωγή στην απαγόρευση συναλλαγής πλήττει συνταγματικώς (άρθρα 9 § 1 & 21 § 1) κατοχυρωμένα δικαιώματα ελλήνων πολιτών, ήτοι αφ' ενός εκείνου που επιδιώκει να νυμφευθεί αλλοδαπό, αφ' ετέρου του τέκνου αυτών, το οποίο υποχρεώνεται να παραμένει επ' αόριστον «εκτός γάμου». Άλλωστε, εν αντιθέσει προς σειρά άλλων περιπτώσεων συναλλαγής με τη διοίκηση, ο θεσμός του γάμου απολαύει ειδικής προστασίας από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, που υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη στη λήψη θετικών μέτρων για την ομαλή ανάπτυξη των οικογενειακών σχέσεων (απόφαση Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου *Marckx κατά Βελγίου*, 13.6.79). Επίσης, ο γάμος προστατεύεται από το άρθρο 10 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά & Μορφωτικά Δικαιώματα (ν. 1532/85), ενώ τυχόν παρουσία τέκνου υπάγει τη σύναψη γάμου μεταξύ των γονέων αυτού στην ειδική προστασία του άρθρου 8 § 1 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν. 2101/92). Η υπαγωγή στις ρυθμίσεις αυτές δεν προϋποθέτει νομιμότητα παραμονής στη χώρα, πολλώ μάλλον υπό το πρίσμα της ελληνικής νομολογίας που έχει ρητώς αναγνωρίσει ότι το άρθρο 21 § 1 του Συντάγματος παρέχει ειδική προστασία σε αλλοδαπό γονέα τέκνου του οποίου ο έτερος γονέας είναι έλληνας (απόφαση 157/99 Συμβουλίου Επικρατείας).

Ωστόσο, εν όψει της επιμονής του Υπουργείου Εσωτερικών (λ.χ. εγκύκλιοι υπ' αρ. πρωτ. Φ.28700/6956/8.4.93, Φ.48601/10475/9/11.7.96, Φ.68200/22535/16.9.99 κ.ο.κ., έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. Φ.102460/21723/29.11.2005), ο Συνήγορος του Πολίτη έχει από μακρού εκτιμήσει ότι εξαντλήθηκαν τα περιθώρια διαμεσολάβησής του επί του θέματος αυτού, του οποίου η επίλυση είναι, άλλωστε, δυνατό να τεθεί υπό την κρίση της δικαιοσύνης (άρθρο 1368 ΑΚ: «σε περίπτωση που ο αρμόδιος για την έκδοση της άδειας αρνείται να τη χορηγήσει, αποφασίζει το μονομελές πρωτοδικείο ... σύμφωνα με τις διατάξεις της εκούσιας δικαιοδοσίας»).

2. Η μη υπαγωγή των αιτούντων άσυλο στην απαγόρευση συναλλαγής με τη διοίκηση

Η περίπτωση των αιτούντων άσυλο είναι, φυσικά, διαφορετική: το «*Ειδικό Δελτίο Αλλοδαπού που ζήτησε να αναγνωρισθεί ως Πρόσφυγας*» (άρθρο 2 § 7 π.δ. 61/99) αποτελεί τίτλο νόμιμης παραμονής στη χώρα. Το γεγονός ότι το εν λόγω καθεστώς νομιμότητας χαρακτηρίζεται «προσωρινό» (άρθρο 25 § 5 ν. 2452/96), δηλαδή περιορισμένο χρονικά κατά τη διάρκεια ισχύος του εν λόγω δελτίου και πάντως μέχρι την τελική απόφαση των αρμοδίων αρχών επί του αιτήματος ασύλου, δεν συνιστά κανέναν απολύτως περιορισμό ως προς το περιεχόμενό του, δηλαδή ως προς το εύρος των απολαμβανομένων δικαιωμάτων: χρονικά περιορισμένο, άλλωστε, είναι και το εξ οιασδήποτε αιτίας απορρέον καθεστώς νομιμότητας αλλοδαπού, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι κατά τον επίμαχο χρόνο ορισμένα δικαιώματα αργούν ή τίθενται υπό αίρεση. Άλλωστε, κατά ρητή διάταξη του άρθρου 2 § 1 περίπτ. γ' ν. 3386/2005, «οι διατάξεις του νόμου αυτού δεν έχουν εφαρμογή ... στους πρόσφυγες και στα πρόσωπα που έχουν υποβάλει αίτηση για την αναγνώριση του

καθεστώτος του πρόσφυγα», οπότε **επ' αυτών δεν τυγχάνει εφαρμογής ούτε η διάταξη του άρθρου 84 § 1 του ίδιου νόμου** περί απαγόρευσης «παροχής υπηρεσιών».

Επομένως, ενώ ορθώς το Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας (έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. 5401/1-233481/15.9.2005) έχει ζητήσει από τους δήμους να ρωτούν επί τούτου τις οικείες αστυνομικές αρχές για την ισχύ κάθε τέτοιου ειδικού δελτίου πριν χορηγήσουν άδεια γάμου σε κάτοχο αυτού, δεν έχουν καμιά νομική βάση ενδεχόμενοι δισταγμοί των δήμων ως προς το αν ένα εν ισχύ δελτίο καθιστά καν εφικτή την έκδοση άδειας γάμου. Οι δισταγμοί αυτοί αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση με την παροχή οδηγιών από το Υπουργείο Εσωτερικών ή με την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, πλην όμως θα διευκόλυνε τους δήμους μιά ρητή γενική διευκρίνιση υπό τη μορφή εγκυκλίου του Υπουργείου.

3. «Πιστοποιητικό αγαμίας»: ο κανόνας και οι εξαιρέσεις του

Κατά πολύ δυσχερέστερο, όμως, είναι το ζήτημα του λεγομένου «πιστοποιητικού αγαμίας», το οποίο ενσωματώνει τη διαπίστωση ισχύος μιάς θεμελιώδους, κατά την ελληνική έννομη τάξη (άρθρα 1354 & 1372 ΑΚ), προϋπόθεσης εγκύρου γάμου. Σύμφωνα με το άρθρο 1 § 3 περ. δ' π.δ. 391/1982, προϋπόθεση της τέλεσης γάμου από αλλοδαπούς είναι η προσκόμιση βεβαίωσης «*από την οικεία προξενική ή άλλη αρμόδια Αρχή περί του ότι δεν υπάρχει κώλυμα για να τελέσει γάμο ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός*». Η ανελαστική επιμονή των αρμοδίων δημοτικών υπηρεσιών στην πάση θυσία προσκόμιση της βεβαίωσης αυτής, φαίνεται κατ' αρχήν εύλογη, δεδομένου του γεγονότος ότι η ανάγκη διαπίστωσης της ανυπαρξίας ισχυρού γάμου αποσκοπεί όχι μόνο στη διασφάλιση του ιδιωτικού συμφέροντος του συζύγου απέναντι στο ενδεχόμενο εξαπάτησης, *αλλ' επί πλέον, υπό την τρέχουσα κοινωνική ηθική, στην εξυπηρέτηση έντονου και αδιαμφισβήτητου δημοσίου συμφέροντος προς αποτροπή φαινομένων διγαμίας*: δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι η αποτροπή της πολυγαμίας, ακόμη και απέναντι σε εφαρμοστέο αλλοδαπό δίκαιο που την επιτρέπει, αποτελεί μιά από τις πλέον χαρακτηριστικές περιπτώσεις όπου υπερισχύει απολύτως η «*επιφύλαξη δημόσιας τάξης*» κατ' άρθρο 33 ΑΚ.

Στις περιπτώσεις πολιτικών προσφύγων (και των προς αυτούς εξομοιούμενων αιτούντων άσυλο), των οποίων οι σχέσεις με το κράτος της ιθαγενείας τους έχουν **κατά τεκμήριο διαρραγεί** σε βαθμό που καθιστά αδύνατη την έκδοση του επίμαχου ή και παντός άλλου πιστοποιητικού, το δίλημμα για τον νομοθέτη και τη διοίκηση της φιλοξενούσας χώρας έχει ως εξής:

- είτε θα υπερισχύσει η υποχρέωση προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων των προσφύγων, οπότε το λεγόμενο «πιστοποιητικό αγαμίας» θα μπορεί κατ' εξαίρεση **ν' αντικαθίσταται από απλή υπεύθυνη δήλωση** με τον συνακόλουθο κίνδυνο αποδοχής ψευδών δηλώσεων και συνεπώς περιστατικών πολυγαμίας,
- είτε θα υπερισχύσει η ασφάλεια του ελληνικού οικογενειακού δικαίου, οπότε **η έλλειψη του πιστοποιητικού θα καθιστά αδύνατη την τέλεση γάμου** με αποτέλεσμα την ολοσχερή αποστέρηση των πολιτικών προσφύγων από θεμελιώδες ατομικό τους δικαίωμα.

4. Στάθμιση μεταξύ ασφάλειας δικαίου και δικαιώματος γάμου

Το Υπουργείο Εσωτερικών, ήδη πολύ πριν το φαινόμενο των αιτήσεων ασύλου λάβει τις σημερινές ποσοτικές του διαστάσεις, είχε αντιμετωπίσει το ζήτημα με τόλμη, ευελιξία και αποφασιστικότητα, κυρίως (**αλλ' όχι μόνο**) χάριν των ομογενών που είχαν διωχθεί ή διαφύγει από

τις χώρες της ιθαγενείας τους: με τις υπ' αρ. 4127/13.7.81, 4953/6.10.81 & 137/15.11.82 «Γενικές Διαταγές» προς τους δήμους, είχε ορισθεί ότι, όταν ο αλλοδαπός «βρίσκεται σε **αντικειμενική αδυναμία να προσκομίσει βεβαίωση της αρμόδιας Αρχής της χώρας του ... θα υποβάλει αντ' αυτής υπεύθυνη δήλωση ... για την έκδοση αδείας γάμου**» (έγγραφο Διεύθυνσης Ιθαγενείας υπ' αρ. πρωτ. 94798/15.11.82). Η ιστορική συγκυρία της συγκεκριμένης επιλογής δεν αποτελεί επιχείρημα υπέρ του περιορισμού της κατ' αποκλειστικότητα στον κύκλο των ομογενών, δεδομένου ότι στην κατ' άρθρο 8 της ΕΣΔΑ υποχρέωση λήψης θετικών μέτρων για την ομαλή ανάπτυξη των οικογενειακών σχέσεων δεν χωρούν περιορισμοί με κριτήριο την ιθαγένεια ή την εθνικότητα. **Προβαίνοντας στην ανωτέρω στάθμιση, η πολιτεία έθεσε, άπαξ και διά παντός, όρια στην επιδίωξη της ασφάλειας του οικογενειακού δικαίου, εκτιμώντας ότι αυτή δεν είναι πάντως δυνατό να καταλήγει στην παρακώλυση του γάμου όσων ανυπαίτως αδυνατούν να ικανοποιήσουν συγκεκριμένη, υπό κανονικές συνθήκες εύλογη, αξίωση του νόμου.**

Άλλωστε, απέναντι στη διακινδύνευση πολυγαμίας, η έννομη τάξη δεν διαθέτει μόνο το προληπτικό εχέγγυο της μη έκδοσης άδειας γάμου κατ' άρθρο 1354 ΑΚ, αλλ' επί πλέον διαθέτει και τα κατασταλτικά μέτρα της ακύρωσης του δεύτερου ή πολλαπλού ταυτόχρονου γάμου κατ' άρθρο 1372 ΑΚ καθώς και της ποινικής κύρωσης κατ' άρθρο 356 ΠΚ. Τούτο γενικώς μεν σημαίνει ότι ο νομοθέτης έλαβε υπ' όψη του τον κίνδυνο καταστρατηγήσεων της απαγόρευσης διγαμίας (εξ ου και μερίμνησε για την ακόμη και εκ των υστέρων καταστολή αυτής), ειδικώς δε στην περίπτωση της αιτιολογημένης αδυναμίας προσκόμισης «πιστοποιητικού αγαμίας» σημαίνει ότι ο νομοθέτης αναδέχθηκε τον εν λόγω κίνδυνο καταστρατηγήσεων, χωρίς, φυσικά, να μειώνει την αστική ή ποινική απαξία αυτών.

Αιτία της επιλογής αυτής στην οποία προέβη η ελληνική έννομη τάξη (εκπροσωπούμενη, εν προκειμένω, από τη διοίκηση ως εφαρμοστή του νόμου), δεν είναι κάποια συγκεκριμένη ιδιότητα που συντρέχει στα ευνοηθέντα πρόσωπα (ομογενείς, πρόσφυγες κ.ο.κ.), αλλ' ακριβώς ο συνδυασμός δύο θεμελιωδών αρχών: **προστασία της οικογένειας και χρηστή διοίκηση**. Λοιπές παράμετροι, όπως λ.χ. το ειδικό νομικό καθεστώς των προσφύγων ή η πολιτική προστασίας των ομογενών μας, απλώς επιτείνουν την ανωτέρω τετελεσμένη επιλογή αλλ' ουδόλως περιορίζουν το πεδίο εφαρμογής της, εξ ου και αυτή εφαρμόζεται και σε άλλες κατηγορίες των οποίων τα χαρακτηριστικά ενεργοποιούν τις ανωτέρω θεμελιώδεις αρχές (λ.χ. κάτοχοι άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, αλλοδαποί υπό καθεστώς ανέφικτης απέλασης κ.ο.κ.).

5. Εξαιρέση προσφύγων και αιτούντων άσυλο από την προσκόμιση «πιστοποιητικού αγαμίας»

Μας είναι γνωστό ότι η ανωτέρω παλαιά και ορθή επιλογή του Υπουργείου Εσωτερικών **εξακολούθησε εφαρμοζόμενη επί σειράν ετών και για τους πολιτικούς πρόσφυγες**, υπέρ των οποίων, άλλωστε, συνέτρεχε και η ρύθμιση του άρθρου 25 § 1 της Διεθνούς Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων (ν.δ. 3989/59), σύμφωνα με την οποία «*οσάκις η υπό πρόσφυγος άσκησις δικαιώματος κανονικώς απαιτεί την συνδρομήν αλλοδαπών αρχών εις ας δεν δύναται ούτος να προσφύγη, αι Συμβαλλόμεναι Χώραι, εις το έδαφος των οποίων διαμένει, θα μεριμνήσουν ίνα η συνδρομή αύτη τω παρασχεθή είτε υπό των αρμοδίων αυτών αρχών είτε υπό διεθνούς τινος αρχής*». Σύμφωνα με την αναφορά του *Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες*, ορισμένοι δήμοι έχουν ήδη από τα τέλη του 2003 παύσει να εφαρμόζουν την πάγια αυτή πρακτική, ενώ έκτοτε δεν φαίνεται να έχει εκδοθεί από το Υπουργείο καμμιά εγκύκλιος **προς επιβεβαίωση της παλαιάς πρακτικής ή έστω προς αιτιολόγηση τυχόν μεταστροφής**.

Τέλος, ενώ για τους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες τα ανωτέρω δεν φαίνονται δεκτικά αμφισβητήσεως, προκειμένου περί των αιτούντων άσυλο θα μπορούσε να προβληθεί η αντίρρηση ότι, στην περίπτωσή τους, η αδυναμία συνδρομής της πατρίδος τους αποτελεί εισέτι απλούν ισχυρισμό και δεν έχει ακόμη περιβληθεί το κύρος μιάς αντικειμενικής πιστοποίησης, όπως αυτή της αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα. Ωστόσο, το ζητούμενο προς ενεργοποίηση της κατά τα ανωτέρω εναλλακτικής διεξόδου (δηλαδή της υπεύθυνης δήλωσης αντί πιστοποιητικού) δεν είναι η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα, παρά μόνον η **πραγματική αδυναμία** προσκόμισης «πιστοποιητικού αγαμίας», κατάσταση η οποία προφανώς αφορά κύκλο προσώπων κατά πολύ ευρύτερο εκείνων που πληρούν όλες τις προϋποθέσεις της προσφυγικής ιδιότητας: **την προσφυγική ιδιότητα δεν είχαν ούτε οι διωχθέντες ή φυγάδες ομογενείς, χάριν κυρίως των οποίων είχαν εκδοθεί οι ανωτέρω «Γενικές Διαταγές» του Υπουργείου Εσωτερικών.**

Η υπαιτιότητα για τη μακρά διάρκεια εξέτασης των αιτημάτων ασύλου βαρύνει, άλλωστε, την ίδια την πολιτεία, η οποία, αν τυχόν επιθυμεί (προς αποτροπή καταστρατηγήσεων) να περιορίσει τον κύκλο όσων δικαιούνται την κατά τα ανωτέρω εναλλακτική διέξοδο τέλεσης γάμου, δεν έχει παρά να επισπεύσει τις διαδικασίες εξέτασης, οπότε οι απορριπτόμενοι θα περιέρχονται αυτομάτως στο κοινό καθεστώς του άρθρου 84 § 1 ν. 3386/2005. Αντίθετα, η «προσωρινότητα» χάνει το νόημά της όταν η μεν διάρκεια εξέτασης εκκρεμών αιτημάτων ασύλου προσεγγίζει ακόμη και τη δεκαετία, οι δε αναμένοντες αποστερούνται επ' άπειρον θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

6. Συμπεράσματα

Εν όψει των ανωτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη επιφυλάσσεται μεν να παρεμβαίνει απ' ευθείας προς όσους δήμους φέρονται ν' αρνούνται τη χορήγηση αδειών γάμου είτε σε αιτούντες άσυλο ως δήθεν στερούμενους νόμιμης παραμονής, είτε σε αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες και σε αιτούντες άσυλο λόγω έλλειψης «πιστοποιητικού αγαμίας». Παράλληλα, όμως, το Υπουργείο Εσωτερικών οφείλει να εξετάσει το ενδεχόμενο νέας εγκυκλίου, με την οποία **θα υπενθυμίζεται στους δήμους η ισχύς των προαναφερθεισών διατάξεων και ιδιαίτερα η στάθμιση των «Γενικών Διαταγών»** της Διεύθυνσης Ιθαγενείας, καθ' όσον οποιαδήποτε απόκλιση από την παλαιά εκείνη στάθμιση δεν παρίσταται αιτιολογημένη.